

ПОГОДЖЕНО

**Начальник
Управління культури
та охорони культурної
спадщини**

**Черкаської обласної
державної адміністрації**

Людмила ФІТЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Директор державного
історико-культурного
заповідника**

Тарас ТЕЛІЖЕНКО

**Стратегія розвитку
Державного історико-культурного заповідника «Трахтемирів»
на 2021 – 2023 роки**

Слоган заповідника – «Трабатьківщина української ідентичності»

Основні характеристики ДІКЗ «Трахтемирів»

Засновано	У 1994 році постановою Кабміну та рішенням Черкаської обласної ради
Підстава створення	Заснування у 1986-89 роках заповідної території «Трахтемирів» за ініціативи Інституту археології Академії наук УРСР
Юридична форма	Комунальний заклад Черкаської обласної ради
Територія	Рішенням Черкаської облради було надано 4465 га в межах Трахтемирівського півострова, але у 1999 та 2000 роках кількома рішеннями облдержадміністрації та облради площа була безпідставно зменшена до 590 га за межами основних об'єктів. Зараз всі об'єкти, належні ДІКЗ, знаходяться на території Бобрлицької ОТГ
Об'єкти під охороною	Передано Актом від обласної археологічної інспекції 99 об'єктів, з них 10 природних, всі інші – археологічні. Ділянки з об'єктами в натуру не виділені, статус земель історико-культурного призначення не надано, землевпорядна документація не розроблена.
Історична цінність	Археологічний комплекс об'єктів заповідника унікальний за повнотою та охоплює історичний період тривалістю щонайменше у 7 тис років – від мідної доби до часів Гетьманщини. Також є сліди поселень часів кам'яної доби. Найширше представлена епоха появи праслов'янської людності та формування українського етносу – Зарубинецька, Черняхівська та Давньоруська культури.
Штат	На повній ставці працює 7 осіб: директор, бухгалтер, діловод, зав. науковим відділом, науковий співробітник, 2 робітники. Охоронна служба відсутня
Основні засоби	Власні приміщення та транспорт відсутні. Дирекція орендує кілька кімнат
Музей	Відсутній. Заповідник має невелику фондову колекцію археологічних артефактів та інших старожитностей.
Річний бюджет	850 тис. грн.

Місія: основні функції заповідника, визначені його Положенням:

1. Забезпечення дотримання режиму Заповідника, охорона і збереження об'єктів та традиційного середовища.
2. Пам'яткоохоронна робота:
 - складання облікової документації на об'єкти та підготовка до їх державної реєстрації
 - підготовка проектів охоронних договорів на об'єкти заповідника
 - застосування заходів з запобігання та припинення порушення вимог законодавства про культурну спадщину
3. Науково-дослідна робота:
 - розробка науково обґрунтованих пропозицій встановлення режиму збереження та використання об'єктів
 - науково-методичне керівництво дослідженням археологічних об'єктів та їх консервацією, пристосуванням та музеєфікацією
 - робота з комплектації музейних збірок
4. Проведення культурно-освітньої та туристичної діяльності.

SWOT-аналіз ДІКЗ «Трахтемирів»

Сильні сторони зовнішні	Слабкі сторони зовнішні
<ol style="list-style-type: none"> 1. Хронологічна (понад 7-10 тис років) та просторова (близько 80 км кв) унікальність спадщини заповідника 2. Поєднання із природною спадщиною, ландшафтною та геологічною унікальністю Трахтемирівського півострова 3. Територія, перспективна для потужного рекреаційного розвитку та наукової роботи 4. Відсутність великих підприємств, малозаселена 5. Ріст туризму 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знаходження Трахтемирівського півострова під впливом тіньових інтересів бізнесу 2. Закладений державою конфлікт з РЛП 3. Відсутня інфраструктура, погані дороги 4. Незацікавленість нинішнього керівництва Бобринської ОТГ у співробітництві із заповідником 5. Проблема із населенням села Григорівка через розпаювання археологічних об'єктів та дезінформованість жителів у правовому статусі таких земель
Сильні сторони внутрішні	Слабкі сторони внутрішні
<ol style="list-style-type: none"> 1. Досвід колективу: понад 20 років роботи у заповіднику керівника наукового відділу та головного бухгалтера поєднуються із сучасними знаннями нових членів колективу – директора та наукового співробітника. 2. Бажання досягти мети – заповідник багато років не міг повноцінно виконувати свої функції, відтак, у колективу накопичено потужний потенціал для роботи. 3. Успіх з проектами УКФ: виконання проекту у 2020 році та проходження до стадії переговорної процедури двох проектів у 2021 році 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нейтральне чи негативне реноме ДІКЗ 2. Інституційна слабкість заповідника 3. Обмежені ресурси, в першу чергу фінансові

Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення через 5 і більше років потужної дестинації, одного з провідних туристичних магнітів національного рівня 2. Створення спільно з партнерськими організаціями наукового центру з вивчення культурної та природної спадщини Канівських гір 3. Поштовх для економічного розвитку регіону 4. Сприяння туристичним можливостям регіону 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ріст протистояння із власниками земель на території півострова 2. Будівництво Канівської ГАЕС 3. Відсутність порозуміння та співпраці з Бобрицькою ОТГ 4. Продовження практики минулих років: відсутність фінансування пам'яткоохоронної роботи з обласного бюджету, відсутність підтримки з боку ОДА у діяльності заповідника.

Стратегічне бачення - куди рухаємося?

- Забезпечено стале збереження культурної спадщини та традиційного середовища Трахтемирівського півострова
- Розвиток культурної спадщини: Трахтемирівський півострів – популярне місце збалансованого туризму та важливий фактор розвитку місцевої громади
- ДІКЗ «Трахтемирів» - авторитетний центр пам'яткоохоронної справи та наукових досліджень, туризму та популяризації спадщини
- Вивчення спадщини та розвиток туризму є предметом співпраці ДІКЗ, громади та місцевого самоврядування, а також міжнародних партнерів

Тактичні цілі

- Врегулювання усіх земельних та правових питань, що заважають збереженню та розвитку культурної спадщини
- Заповідник забезпечено необхідним штатом, обсягом фінансування та приміщеннями
- Належне ведення пам'яткоохоронної роботи
- Забезпечення туристичної інфраструктури та ріст кількості відвідувачів
- Ведеться постійна наукова робота, зокрема, розкопки, дослідження, музеєфікація. Створено 2 музеї
- Йде постійна співпраця із місцевою громадою

Проблеми – план дій

№	Проблеми	Причини	Шлях вирішення	Відповідальні	Фінансування	терміни
1	Ділянки з археологічними об'єктами не мають затверджених меж та охоронних зон, в натуру не виділені, кадастрові номери відсутні, статус земель історико-культурного призначення не надано, землевпорядна документація не розроблена	Відмова Григорівської сільради протягом 1997 – 2007 років погоджувати виділення ділянок з археологічними об'єктами, розпаювання земель колишнього КСП без врахування статусу земель історико-культурного призначення, відсутність контролю за цим з боку районної та обласної рад, надання жителям Григорівки у першій половині 2010х років актів на дані земельні ділянки.	Провести весь комплекс робіт з розробки земельної документації, визначення меж та охоронних зон, внесення в кадастр та інші дії згідно чинного законодавства, зокрема, Земельного кодексу та законів Про охорону культурної спадщини, Про охорону археологічної спадщини.	Директор ДІКЗ Т. Теліженко, Управління культури та охорони культурної спадщини	В межах коштів, виділених з обласного бюджету	Протягом 2021-2022 років

2	ДІКЗ «Трахтемирів» перебуває фактично на одній території з РЛП «Трахтемирів», що унеможлиблює нормальну діяльність Заповідника та розробку Генплану ДІКЗ	Рішенням Черкаської ОДА та облради у 1999 та 2000 роках площа ДІКЗ у 4465 га в межах Трахтемирівського півострова була безпідставно зменшена до 590 га за межами основних об'єктів, а вилучені землі були передані у користування РЛП	Прийняти відповідні рішення, що дають можливість повернути 4465 га ДІКЗ та почати розробку Генплану заповідника	Виконавчі органи в межах їх компетенцій	В межах коштів, виділених з обласного бюджету	Протягом 2021 року
3	Пункти 1, 2, 3 із вищезазначеного переліку функцій ДІКЗ фактично не можуть бути виконані без належного фінансування	Щорічне фінансування з обласного бюджету передбачає лише забезпечення зарплатного фонду, комунальних витрат та забезпечення роботи дирекції заповідника. Пам'яткоохоронна, наукова та освітня робота не фінансується багато років.	Заповідник готовий частково забезпечити деякі роботи – це було зроблено 2020 року завдяки гранту УКФ. Але без постійного бюджетного забезпечення виконання таких робіт неможливе.	Директор ДІКЗ Т. Теліженко, Управління культури та охорони культурної спадщини, Черкаська обласна рада	В межах коштів, виділених з обласного бюджету	постійно
4	ДІКЗ з початку створення отримав приміщення колишньої школи у Трахтемирові. Але у 2000 році воно було знесене засновниками РЛП. З того часу ДІКЗ орендує приміщення і залежить від його власників	Заповідник не має коштів для купівлі чи будівництва власного приміщення.	Надати рішенням відповідних органів ДІКЗ готове приміщення для розташування дирекції та музею. Оскільки у Каневі є вільні приміщення, що потребують ремонту, буде доцільно надати фінансування для ремонту і подальшого розміщення там дирекції та музею	Виконавчі органи в межах їх компетенцій	В межах коштів, виділених з обласного бюджету	Протягом 2021 року

5	Штат заповідника з 7 осіб не відповідає потребам та обсягу робіт, не передбачено охоронної служби	Штатний розпис та фонд заробітної плати ДІКЗ незмінні багато років	Збільшити штат відповідно до збільшення обсягу пам'яткоохоронних робіт, освітньої та туристичної діяльності.	Виконавчі органи в межах їх компетенцій	В межах коштів, виділених з обласного бюджету	Протягом 2021 року
6	Невпорядкованість території для туристів, відсутність маркування, інформаційних щитів та аншлагів, туристичної інфраструктури (автостоянки, вивіз сміття, облаштування зон відпочинку тощо)	Вже загадані проблеми із земельними ділянками, співіснуванням на одній території з РЛП, відсутність коштів та співпраці з Бобрицькою ОТГ.	Прийнятий спільний план дій зі створення на Трахтемирівському півострові туристичних маршрутів, їх розробки, маркування та створення інфраструктури	Дирекція ДІКЗ, Управління культури та охорони культурної спадщини, Черкаська ОДА, Черкаська обласна рада, Бобрицька ОТГ, інші партнери	Фінансування може відбуватися частково із коштів грантів, інвесторів, надання ДІКЗ платних послуг, коштів громади та бюджетних коштів	Протягом 2021 року

Завдання – план дій

№	задачі	обґрунтування	Шлях вирішення	Відповідальні	Фінансування	терміни
1	Створення музею у селі Бучак – популярному місці відпочинку	Представлення унікальної спадщини села Бучак, збільшення числа туристів, унормування та організація туристичного потоку,	Організація музею спільно з власником приміщення для розміщення майбутнього музею – Товариством творчих ініціатив «Бучак»	Директор Т. Теліженко, зав науковим відділом І. Воропай, ст. науковий	За рахунок гранту УКФ та коштів партнерів	2021-2022

		збільшення частки коштів від платної діяльності ДІКЗ		співробітник Д.Іванов		
2	Розширення екскурсійної роботи: - Кінні прогулянки - Водні маршрути вздовж узбережжя - Спортивні змагання, квести, нічні прогулянки	збільшення числа туристів, унормування та організація туристичного потоку, збільшення частки коштів від платної діяльності ДІКЗ	Розробка та організація туристичних маршрутів, залучення спеціалістів та партнерських організацій. Повноцінно втілити цей пункт можливо лише при забезпеченні реалізації п. 6 плану вирішення проблем	Директор Т. Теліженко, зав науковим відділом І. Воропай, ст. науковий співробітник Д.Іванов	За рахунок гранту УКФ та коштів партнерів	2021-2023
3	Культурні заходи для туристів: - Щорічні толоки зі спорудження традиційного житла різних епох - Проведення Івана Купайла на день літнього сонцестояння - Відзначення Дня Археолога 15 серпня - Проведення свята козацького кулешу на Свято Покрови 14 жовтня	збільшення числа туристів, унормування та організація туристичного потоку, збільшення частки коштів від платної діяльності ДІКЗ	Розробка та організація туристичних маршрутів, залучення спеціалістів та партнерських організацій. Повноцінно втілити цей пункт можливо лише при забезпеченні реалізації п. 6 плану вирішення проблем	Директор Т. Теліженко, зав науковим відділом І. Воропай, ст. науковий співробітник Д.Іванов	За рахунок гранту УКФ та коштів партнерів	2021-2023